

Азәрбајҹан
ФОЛКЛОРУ
АНТОЛОКИЈАСЫ

I

НАХЧЫВАН
ФОЛКЛОРУ

АЗƏРБАЈЧАН ЕЛМЛƏР АКАДЕМИЈАСЫ
НИЗАМИ адына ƏДƏБИЈЈАТ ИНСТИТУТУ
ЕЛМИ ШУРАСЫНЫН ГƏРАРЫ ИЛƏ ЧАП ОЛУНУР

ТƏРТИБ ЕДƏНЛƏР: ТƏЬМАСИБ ФƏРЗƏЛИЈЕВ,
МƏЬƏРРƏМ ГАСЫМЛЫ

ЕЛМИ РЕДАКТОР: ИСРАФИЛ АББАСОВ

РƏ'ЈЧИЛƏР:
ВƏЛИ ƏЛИЈЕВ,
БƏЬЛУЛ АБДУЛЛА

**Азəрбајчан фолклору антолокијасы. Нахчыван
фолклору. Бакы—"Сабаһ"—1994, 388 сəһ.**

Китаба мухтар республиканын ајры-ајры рајонларындан топланмыш шифаһи əдəбијјат нүмунəлəri дахил едилмишдир. Нүмунəлər һәм архаик, һәм дə ән'әнəви жанрлар үзрə он сəkкиз бөлмədə групплашдырылмышдыр. Китабда "Азəрбајчан фолклору антолокијасы" серијасы үчүн кириш вə биринчи чилди əһатə едэн өн сөз, фолклор сөјлəјичилəri вə топлајычылары һагда мə'луматлар, фотошəкиллər, кəстəричи, Нахчыванын фолклор атласы, рус вə инкилис диллəриндə хүласələr верилмишдир.

Китаб кениш охучу күтлəsi үчүн нəзəрдə тутулур.

А $\frac{4702060201-3}{029 - 94}$ 94

ISBN 5-86106-018-5

© "Сабаһ" нəшријјаты, 1994

MҮНДӘРИЧАТ

Чохчилдли "Азәрбајчан фолклору антологијасы"	3
Нахчыван фолклору	12

I. MӨВСҮM-MӘPACИM HӘFMƏЛƏPИ BƏ OHLAPPA BAFЛЫ CӨJLƏMƏLƏP _____ 15

Үзәрликсалма мәрәсими	15
Хырман нәғмәләри	15
Ил адлары	17
Коду-кodu	18
Ханбәзәмә мәрәсими	18
Чанкүлүм мәрәсими	22
Чәмчәхатун	23
Сајачы сөзләри	24
Јағ јағышым	25
Чилләләрин бәһси	26
Боз ај	27
Дувагагпама мәрәсими	27

II. MИФЛƏP _____ 30

Oвчу Әһмәд	30
Касыб оғлан	30
Оғланла сеһирли киши	31
Даш оғлан	31
Тилсимләнмиш чин	33
Учубылых	33
Учугулу	35
Илан шәфасы	37
Сарбанла илан	38
Тилсимли илан	38
Күп гарысы	39
Зәнчирләнмиш әждаһа	39
Гурд арвад	40
Кәлләкөз	41
Азманлар	41
Һал нәнәси	41
Тилсимләнмиш газан	42
Һал арвады	43
Тәккөз	43
Ев әјәси	44

Гурд Залха _____	44
Афчы Пирим _____	44
Гулеібаны _____	44
Итмиш ушаг _____	45

III. МИФИК ИНАМЛАР _____ 46

IV. ИНАМЛАР, СЫНАМАЛАР _____ 52

V. ӘФСАНӘ ВӘ РӘВАЈӘТЛӘР _____ 64

Хәзинә гаја _____	64
Нүһун туфаны _____	66
Чинчили булаг _____	69
Нүһдабан _____	70
Көј көл _____	70
Иландағ _____	71
Јалғыз ағач _____	72
Алтунла Зејнәб _____	72
Зејнәб көлү _____	73
Оғлангала-ғызгала _____	74
Ганлы көл _____	74
Гырхлар _____	75
Чәрчибоған _____	75
Ики дағ _____	76
Итгыран кәнди _____	77
Гызыл, күмүш, мис _____	78
Једди булаг _____	80
Оғлан-ғыз мәғбәрәси _____	81
Кәлин ғажасы _____	82
Оғлан-ғыз дағы _____	83
Ғыз ғажасы _____	84
Фәрһад еви _____	84
Даш ғыз _____	85
Гарыдағ _____	85
Бағры гара лалә _____	86
Арпачај көзәли _____	87
Гочајла гуш _____	88
Гачағ Мәммәд _____	89
Салхым сөјүдләр _____	91
Чечәлә бармағ _____	91
Гарангуш _____	92
Чәмчәхатун _____	92
Гурд сүдү әммиш ушағ _____	92
Даш галанын сирри _____	93

VI. НАҒЫЛЛАР _____	95
Чамәс _____	95
Гызыл тәсбәһ _____	98
Фәрасәтли кечәл _____	104
Шаһзадә Бәндалы _____	110
Искәндәрин дирилмәси _____	118
Ағыллы арвад _____	121
Ијнәдан _____	125
Кичик гыз _____	132
Сәхавәтли чобан _____	134
Гыра гыз _____	137
Жүлүгаһгаһ _____	140
Шаһзадә Сејфәддин _____	144
Чалыб-чағыран ағач _____	148
Падшаһла ики гардаш _____	157
Бәхтсиз гыз _____	159
Чобан Јусуфун јухусу _____	162
Ағыллы оғлан _____	165
Ағыллы гыз _____	167
Абдулла илә Мәһрибан султан _____	172
Үч гардаш _____	175
Ики гардаш _____	180
Тачирлә јохсул Пәри _____	183
Гардашлар _____	184
Тәрс арвад _____	186
Мәрчан ханым _____	188
Гушпаша _____	193
Шаһ Аббасла кәндчи гызы _____	197
Чәваһирсатан Сәлим _____	203
Сәһрли үзүк _____	211
Көјкөз Коса _____	215

VII. ХАЛГ ЫКМӨТЛӘРИ ВӘ
ИБРӘТАМИЗ ЫКАЈӘТЛӘР
АТАЛАР СӨЗҮ ВӘ МӘСӘЛЛӘР _____ 219

Һалаллыг _____	227
Шејх Баһадырла Тачир _____	227
Јатды, апарды, _____	229
Жүлүмә демисән... _____	230
Арвады әри сахлар... _____	230
Беш шаһылыг нөкәр _____	233
Фил һәкими _____	233

Артыг тамаһ баш жарар	235
Үзүгара бачы	236
Гушун көмәји	237
Гарға	237
Гурбағанын күлмәји	237
Ики гардаш	238
Дөјәк јејәк, јејәк дөјәк?	239
Хыдырын гырх күнлүк падшаһлығы	240
Адларын сирри	243
Ағыллы гыз	244
Ағыллы чобан	244
Узагкөрән лоғман	246
Мых тәрпәдиб, күл ахытмышыг	246
Ағзым ачыды	247

VIII. КҮЛМӘЧӨЛӘР 249

Биринә жүз түмән, биринә жүз чубуг	249
Түлкүнүн кәләји	250
Кечәлин кәләји	252
Ким чох јејир	254
Һамама апар	255
О тапыб јејә билмәјиб	255
О дүнјада әтәк олмајачаг	255
Һачы һејдәри муштулуглајын	256
Кәфшән кенишди	256
Шәләни көтүрән Намазәли	256
Елә бил једди јетимлә бир дәрәдә галыб	256
Мән дә шәләнин үстдәјәм	257
Олсун Дүнјамалы оғлунун	257
Дағ кәлир	258
Бир дә гајытмады	258
Даһа нијә борчлу олур?	258
Һәзрәтгулуја даш тапылмады	259
"Молла доландырсын" олмаја	259
Дәдәм јенә дә нә күнаһ ишләдиб?	259
Еләсә, икинчи ај кәләрәм	259
Нечә чыхарачаглар	260
Борчун јадына дүшә	260
Ев олмадын, һеч олмаса чөл ол	260
Мәнә бир салам да бәс еләр	260
Дүзкүн һагг	260
Бирин дә кәтирәрсән	261
Көмәјә кәлмишәм	261
Гарпыз јемәјиб	262
Нухла шејтан	262

Дәнәсини дә јејән олачаг _____	262
Ағлы олмаса верәчәк _____	263
Чох билмиш одунчу _____	263
Бу сәхавәтди, о адәтди _____	264
Ганана бир сим дә бәсди _____	265
Ја гызы вер, ја да гызылы _____	266
Хәсис гајнана _____	267
Тез-тез кәл белә ширин-ширин сөһбәтләрдән еләјәк _____	267
Ағ үстә гара олду _____	268
Инди архајынчылыгла хорәјинизи јејә биләрсиниз _____	268
Фәјтончунун јанында өзүм отурам _____	269
Чәтини гочалана гәдәрди... _____	269
О дүнјада башына нә кәләчәјини дејәнмәрәм _____	269
Кеч јазмысан _____	270
Ушағлара китабы ушағлар јазыр _____	270
Беш гијмәти сәнә танры вериб _____	270

IX. БАЈАТЫЛАР _____ 271

X. ҺАХЫШТАЛАР _____ 288

XI. КҮЛҮМЕЈЛӨР _____ 294

XII. ХАЛГ МАҢНЫЛАРЫ _____ 295

Гајна, самаварым гајна _____	295
Ај гыз, дур кәл сабаһ олду _____	295
Дејишмәләр _____	296
Анајла гыз _____	296
Чобанла гыз _____	296
Бәдәсил кәлинлә гајнана _____	296
Урму гызы _____	297
Ојанмыр јатмыш, ојанмыр _____	298

XIII. ЈАЛЛЫБАШЫ - МАҢНЫЛАР _____ 300

Ај дөнә, дөнә-дөнә _____	300
Галанын дибиндә _____	300
Дурнам, јара салам ејлә _____	301

XIV. ТАПМАЧАЛАР _____ 302

XV. ЈАНЫЛТМАЧЛАР _____ 305

XVI. УШАГ ФОЛКЛОРУ _____ 306

Жаманам, һа жаманам _____	306
Санам _____	307

XVII. АШЫГЛАР _____ 308

Ашыг Әли Ханханымоғлу _____	308
Құлалы Мәммәд _____	311
Вајхырлы Мәммәдчәфәр _____	311
Чобанкәрәли Чәфәр _____	313
Ашыг Фәтуллаһ _____	316
Ашыг Набат _____	321
Сәрраф Гасым _____	323
Сәдәрәкли ашыг Јусиф _____	324
Јамин Исмајыл _____	326

XVIII. ДАСТАНЛАР _____ 328

Зијад-Шөвкәт _____	328
Арзу Гәмбәр _____	348
Шаһ Исмајыл-Құллузар дастанындан ики јарпаг _____	353

СӨЛЛӘЈИЧИЛӘР ҺАГГЫНДА МӘ'ЛУМАТ _____	355
Топлајычылар һаггында мә'лумат _____	361
Көстәричи _____	362
Әшја-предмет адлары _____	369
Хүләсә (инкилисчә) _____	372
Хүләсә (русча) _____	374
Нахчыван МР-ин фолклор атласы _____	376
Фото шәкиллер, иллүстрасијалар _____	377

АЗƏРБАЈЧАН ФОЛКЛОРУ АНТОЛОЖИЈАСЫ
(Нахчыван фолклору)
"Сабаһ" - Бақы - 1994

Китаб "Сабаһ" нәшријатында компүтердә јығылмышдыр

Нәшријатын директору: **Шириндил Алышанов**
Нәшријат редактору: **Тәјмур Кәримли**
Рәссамы: **Виктор Устинов**
Компүтердә жығдылар: **Ирадә Һәсәнли,**
Илаһијә Тејјубгызы
Компүтер тәртибчиләри: **Рәсул Һәшимоғлу,**
Сабир Сәфәрли

Жығылмаға верилмишдир: 29.01.1993

Чапа имзаланмышдыр: 04.01.1994

Форматы: 60x84 1/16

Тиражы 3000 нүсхә

Гиймәти мугавилә үзрә

"Сабаһ" нәшријаты 370001, Бақы-1, Истиггалијәт күчәси, 10. тел:
92-54-83

Сиф. № 572.

Китаб. "Гызыл Шәрг" мәтбәәсиндә һазыр диапозитивдән чап
олунду.